

Resumé:
**Analyse af højskolernes effekt på
uddannelse**

**1. Effekt opgjort som øget tilbagevenden
til uddannelsessystemet efter afbrudt ungdomsuddannelse**

**2. Effekt opgjort som mindsket
frafald på videregående uddannelse**

Resumé: Analyse af højskolernes effekt på uddannelse

- 1. Effekt opgjort som øget tilbagevenden til uddannelsessystemet efter afbrudt ungdomsuddannelse**
- 2. Effekt opgjort som mindsket frafald på videregående uddannelse**

Denne rapport er finansieret af Kulturministeriets tipsmidler.

Udarbejdet oktober 2013 for Foreningen af Folkehøjskoler i Danmark af:

Lange Analyser
Vartov
Farvergade 27A, 3. sal
1463 København K

M: 3026 3649
tla@langeanalyser.dk
www.langeanalyser.dk

Indholdsfortegnelse

Resumé: Analyse af højskolernes effekt på uddannelse	1
Indholdsfortegnelse	3
1 Baggrund	4
2 Analyser af effekt af højskoleophold på uddannelse	5
3 Hovedresultater af analyserne.....	7

1 Baggrund

Der er 67 folkehøjskoler i Danmark. Højskolerne inddeles i syv højskoletyper: Almene og grundtvigske højskoler, Fagspecialiserede højskoler, Gymnastik-, sport- og idrætshøjskoler, Kristne eller spirituelle højskoler, Livsstilhøjskoler, Ungdomshøjskoler og Seniorhøjskoler.

Knappt halvdelen af højskolerne i Danmark kategoriseres som havende en almen eller grundtvigsk profil, mens antallet af fagspecialiserede højskoler og gymnastik-, sports- og idrætshøjskoler til sammen udgør mere end en tredjedel. 14 højskoler fordeler sig på de øvrige fire højskolekategorier.

Folkehøjskolernes virksomhed tilrettelægges ud fra selvvalgte værdigrundlag. Undervisningen skal have en bred almen karakter, hvor enkelte fag eller faggrupper kan have en fremtrædende plads, men aldrig på bekostning af det almene.

De forskelligartede værdigrundlag til trods, er der også klare fælles træk for folkehøjskolerne. Det er således et lovkrav, at skolerne tilbyder alle elever undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse, og som er godkendt til tilskud.

Om de unge

I og med at deltagelse i uddannelse er gratis og der ydes uddannelsesstøtte til kompetencegivende uddannelser, betyder forskelle i den økonomiske kapital mellem mere og mindre uddannelsesvante hjem næppe så meget i Danmark (og det øvrige Norden) som i mange andre lande.

Tilbage står imidlertid, at unge fra ikke-uddannelsesvante familier ikke har de samme kulturelle og sociale forudsætninger for at vælge uddannelse og for at klare sig i uddannelsessystemet, som unge fra mere uddannelsesvante familier typisk har. Der har i disse hjem ikke altid været samme opbakning til skolearbejdet, samme mulighed for hjælp til lektier eller samme typer af diskussioner ved middagsbordene, som i de mere uddannelsesvante hjem.

Hertil kommer, at unge fra ikke-uddannelsesvante hjem på de kompetencegivende uddannelserne gennemgår uddannelsesmæssige mønsterbrud, idet de gennem deres uddannelser opnår højere uddannelsesniveau end forældrene.

Mens mønsterbryderne typisk er unge med stort personligt drive, der i høj grad selv har valgt at investere deres tid og evner i uddannelse, så tyder en nylig dansk survey også på, at mønsterbryderne finder uklare strukturer på uddannelserne og mange uddannelsesvalg tidligt i livet problematiske.¹ Rapporten konkluderer, at unge mønsterbrydere – herunder altså også de unge fra ikke-uddannelsesvante hjem i gang med uddannelse – i højere grad end andre unge har brug for gennemskuelige strukturer, tydelig relevans, og klare og anerkendende tilbagemeldinger.

¹ "Mønsterbrydere - Bedre match mellem potentiale og uddannelse", DEA 2009.

Højskolerne og de unges uddannelse

Højskolerne ønsker at tilbyde unge fagligt indhold og vilkår, der kan gøre dem bedre i stand til at klare et efterfølgende uddannelsesforløb. Elever på højskolerne får således – uanset højskoletypen – tid til fordybelse og interessebåret læring.

Da eleverne primært er unge, som ikke har færdiggjort en erhvervskompetencegivende uddannelse, er der fokus på livs- og uddannelsesafklaring på højskolerne. Mange unge bruger netop højskolerne til at stifte bekendtskab med fagligt indhold, der senere kan blive del af baggrunden for uddannelsesvalg.

Kostskolemiljøets kombination af undervisning og samvær betyder, at lærerne ofte kommer tæt på eleverne. Samtidig betyder det tætte samvær mellem eleverne, at de bidrager til hinandens sociale udvikling. Det gør det muligt at skabe sammenhæng mellem både den faglige og den personlige udvikling.

Højskolerne er forpligtet til at tilbyde uddannelses- og erhvervsvejledning, og de er aktivt involveret i konkrete og lokale samarbejdsaftaler med Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU-Centre), erhvervsskoler og andre uddannelsesinstitutioner.

Nogle af højskolernes kerneydelser, herunder det sammenhængende lærings-samvær om både faglige og personlige emner, tilbyder unge fra ikke-uddannelsesvante hjem kontakt til både elever og lærere, der møder med dem med et andet udgangspunkt for læring og uddannelse. Kostskoleformen og dens meget klare organisatoriske rammer kan tillige bevirke, at de unge i en vis grad frigør sig fra hjemmets kultur.

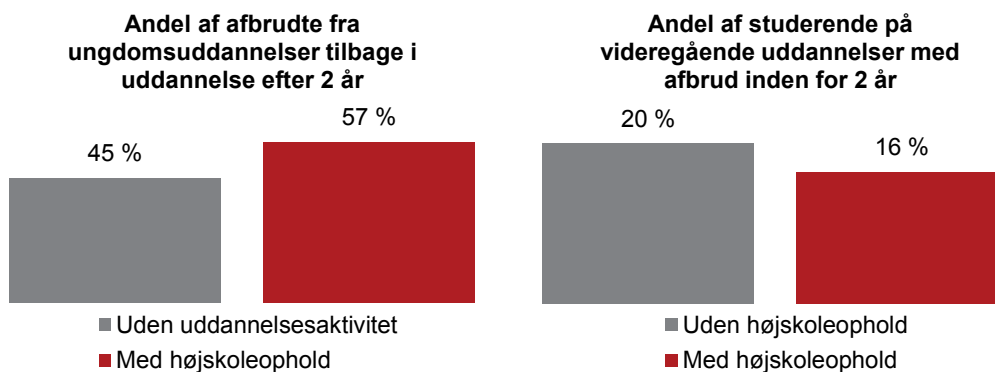
På højskolerne dannes der mange nye venskaber. Uddannelsesvalgene hos unge fra uddannelsesvante hjem kan gennem venskaberne få positivt afsmittende virkning på uddannelsesvalgene hos unge fra ikke-uddannelsesvante hjem.

2 Analyser af effekt af højskoleophold på uddannelse

I forlængelse af beskrivelsen af, hvordan unge mennesker kan have gavn af mødet med de sociale, faglige og kulturelle forhold på højskolerne, gennemføres i denne rapport to egentlige statistiske analyser af effekten af højskoleophold på unges uddannelsesmønstre.

For at vurdere, om højskoleophold har effekt på unges chancer for at gennemføre uddannelser, har vi udvalgt to vigtige fokuspunkter, hvor højskoleophold kan ventes at have positiv indvirkning:

1. Tilbagevenden til uddannelsessystemet hos unge, der har afbrudt en ungdomsuddannelse.
2. Afbrud på videregående uddannelser.

Tilbagevenden til uddannelsessystemet hos unge, der har afbrudt erhvervsfaglige eller gymnasiale ungdomsuddannelser

Analyserne viser, at der er øget tilbagevenden til uddannelsessystemet hos unge, der efter afbrud fra ungdomsuddannelser tager på højskole. Hos undersøgelsespopulationen var tilbagevendelsen inden for 2 år til uddannelsessystemet 45 % hos unge, der efter afbruddet ikke havde nogen uddannelsesaktivitet, mens den var 57 % hos unge, der tog på højskole. Hos en tredje gruppe, som vi for sammenligningens skyld tog med i analysen, nemlig unge, der var i forberedende uddannelse efter uddannelsesafbruddet (produktionshøjskole, daghøjskole, forberedende voksenuddannelse og lignende), var der 53 % der kom tilbage i uddannelse.

Ved at kontrollere for forskelle i sammensætninger af grupperne, der hhv. havde og ikke havde været på højskole, reduceres forskellen noget. Fra at have været ca. 28 % bedre tilbagevenden til uddannelse i de faktiske populationer, var den positive effekt af højskoleophold nu reduceret til at være ca. 17 %.

Unge med afbrud fra de erhvervsfaglige uddannelser udgør langt hovedparten af det samlede antal med afbrudt ungdomsuddannelse (i vores analyse over 80 %). Hos denne gruppe viser analysen, at højskoleophold øger chancen for at vende tilbage til uddannelse med ca. 27 %. Hos unge med frafald fra gymnasier (der udgør knapt 20 %) kan ikke identificeres nogen positiv effekt af højskole. Samme mønster ses for unge, der har deltaget i forberedende uddannelse.

Afbrud fra videregående uddannelser

Afbruddet fra videregående uddannelser er lavere hos studerende, der forud for studiestart har været på højskole. Hos de studerende, der i vores analyse, forud for påbegyndelse af videregående uddannelse havde været på højskole, var 16 % efter 2 år frafaldet uddannelsen. Dette skal holdes op mod et frafald på 20 % hos studerende uden forudgående højskoleophold.

Et flertal af højskoleeleverne havde relativt ringe gymnasiale eksamener bag sig. Knap 60 % af højskoleeleverne havde eksamensgennemsnit på under 6, hvilket er en væsentligt større andel end hos de øvrige studerende.

Når vi kontrollerer for forskellene i øvrige kendetegn hos unge med og uden højskoleophold bag sig, begrænses forskellen i afbrudsmønstre noget. Fra at frafaldet var ca. 18 % mindre hos højskoleeleverne i de faktiske populationer, så reduceres den positive effekt af højskoleophold til at være 6-7 %, når vi kontrollerer for effekterne af de øvrige forskelle i gruppernes sammensætning. Effekten er størst på

universiteternes bacheloruddannelser, hvor højskoleophold reducerer frafaldet med ca. 10 %, når afbrud måles over to studieår.

Data og metode

Effektanalyserne er lavet på summerede opgørelser fra UNI-C, dannet på baggrund af forløbsundersøgelser (fuldtællinger) over to år, dels for unge, der har afbrudt en erhvervsfaglig eller gymnasial uddannelse, dels for studerende, der har påbegyndt en videregående uddannelse (kort videregående uddannelse, professionsbacheloruddannelser eller universitetsbacheloruddannelse).

I begge analyser deles populationerne op, så personer, der har gennemført højskoleophold, sammenlignes med personer, der ikke har været på højskole.

I analysen af tilbagevenden til uddannelsessystemet indgår ca. 157.000 elever, der i 2006-9 har afbrudt enten en erhvervsfaglig eller gymnasial ungdomsuddannelse og ikke inden for 6 måneder er påbegyndt en ny uddannelse.

I analysen af frafald indgår ca. 200.000 studerende, der i 2007-10 (og godt 190.000, der i 2006-09) har påbegyndt en videregående uddannelse. Foruden oplysninger vedr. uddannelses og højskoleophold, indgår i datagrundlaget baggrundsoplysninger, der bruges til at kontrollere for forskelle i grupperne af personer, der hhv. har og ikke har været på højskole.

Alle gengivne resultater er vurderet at være statistisk signifikante på 95 %-niveau.

3 Hovedresultater af analyserne

Analyserne af effekten af højskoleophold viser klart, at højskoleophold gavner uddannelsessøgendes chancer for at klare sig i uddannelsessystemet:

- Unge, der har afbrudt ungdomsuddannelser, øger deres chancer for at komme tilbage i uddannelsessystemet ved at tage på højskole.
- Unge, der tager på højskole forud for påbegyndelse af videregående uddannelse, øger deres chancer for at gennemføre deres uddannelser.

Delanalyse 1 omhandler effekten af højskoleophold opgjort som tilbøjeligheden til at vende tilbage til uddannelsessystemet efter afbrudt erhvervsfaglig eller gymnasial uddannelse.

Med det udgangspunkt, at simple optællinger viser, at der efter 2 år kommer en større andel tilbage i uddannelse, når de har været på højskole, gennemføres i delanalysen en egentlig statistisk analyse, der kontrollerer resultatet for indvirkning fra andre forklarende variabler.

Delanalysens resultater viser, at der er ca. 17 % forøget chance for komme i gang med uddannelse igen, hvis et afbrud følges op med et højskoleophold.

For unge, der afbryder en erhvervsfaglig uddannelse, viser analysen, at højskoleophold øger chancen for at vende tilbage til uddannelse med ca. 27 %.

For unge, der har afbrudt en gymnasial uddannelse, forholder det sig anderledes. Her er der hverken i de simple optællinger eller i analyseresultaterne noget der tyder på, at højskoleophold (eller forberedende uddannelse) har positiv effekt på tilbagevenden til uddannelsessystemet efter afbrudt uddannelse.²

Delanalyse 2 omhandler effekten af højskoleophold opgjort som afbrudstilbøjeligheden hos studerende på videregående uddannelser.

Også her indikerer simple optællinger, at der er god effekt af højskoleophold. Når der kontrolleres for andre betydende variabler, viser analyseresultaterne, at afbruddet hos studerende, der tidligere har været på højskole, er omkring 6-7 % lavere end hos andre studerende på de videregående uddannelser. Effekten er den samme, uanset om afbruddet opgøres efter ét eller to års studier.

Især på universitetsuddannelserne er effekten stor. Efter ét års studier ses en reduktion i frafald på ca. 8 %, efter to års studier på ca. 10 %.

Unge fra ikke-uddannelsesvante hjem

Oven i de generelle, positive resultater kommer, at højskoleophold i særlig grad er til gavn for unge, der kommer hjem uden uddannelseskultur, og som skal klare sig i uddannelsessystemet på lige fod med unge med langt bedre sociale og kulturelle forudsætninger herfor:

- Sandsynligheden for at vende tilbage til uddannelsessystemet efter afbrudt erhvervsfaglig uddannelse øges med ca. 55 % for unge fra ikke-uddannelsesvante hjem, hvis de tager på højskole efter afbruddet.
- Frafaldsrisikoen på de videregående uddannelser falder med højskoleophold for unge fra ikke-uddannelsesvante hjem med ca. 15 %. På universitetsbacheloruddannelserne, er faldet på ca. 33 % efter et års og ca. 23 % efter to års studier.

Perspektiver

Danmarks konkurrenceevne bliver de kommende år sat under et vældigt pres af, at mange unge ikke får de erhvervskompetencegivende uddannelser, de har evnerne til at gennemføre. Der er grund til bekymring, både for de mange unge, der afbryder især erhvervsfaglige uddannelser og ikke finder tilbage til uddannelsessystemet, og for den ligeledes betydende gruppe af unge, der afbryder videregående uddannelser.

Med ca. 27 % forbedret tilbagevendelse til uddannelsessystemet ved at deltage på et højskolekursus, kan antallet uden for uddannelse reduceres med mange hundreder personer, hvis tilgangen til højskolerne kan trækkes i vejret for denne gruppe.

² En supplerende spørgeskemaundersøgelse til frafaldne elever ved gymnasiale uddannelser vil måske kunne afdække, om bl.a. de faste studiestarter i august ved gymnasierne betyder, at i øvrigt uddannelsesafklarede unge tvinges til at vente mere end 6 måneder før de påbegynder ny uddannelse. Sådanne resultater vil potentielt kunne forklare disse noget uventede mønstre.

Med gennemsnitlig 6-7 % lavere frafald hos studerende, der har været på højskole, er der et væsentligt potentiale for nedbringelse af frafaldet ved at bruge højskolerne aktivt i studieafklarende og -forberedende forløb frem mod uddannelsesstart på videregående uddannelser.

Ved at bruge højskoleophold mere aktivt i forbindelse med uddannelsesafklaring og -forberedelse for unge fra ikke-uddannelsesvante hjem er der mulighed for at bidrage positivt til, at den uddannelsesmæssige mobilitet hos unge øges væsentligt – både gennem bedret opsamling af unge, der frafalder de erhvervsfaglige uddannelser og gennem bedre forberedelse af unge, der efterfølgende påbegynder videregående uddannelser.

Øget fokus på højskolernes rolle i forbindelse med uddannelsesforberedelse for unge fra både ikke-uddannelsesvante og mere uddannelsesvante hjem kan skærpe højskolernes varetagelse af disse unges behov for afklaring og kvalificering. Dét kan igen bidrage til, at endnu flere unge uddannelsesmæssige mønsterbrydere får succes med deres planer.